

Αναλυτική αναφορά ΕΛΛΑΔΑ

Συντάκτης: Δέσποινα Κοντορίζου, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Απρίλιος 2018

Contents

Εισαγωγή	3
I. Εθνικό δίκαιο και θεμελιώδη δικαιώματα στον κοινωνικό προσανατολισμό	3
II. Μεθοδολογία διδασκαλίας των βασικών αρχών του εθνικού δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων	15
1. Προφίλ και προσόντα των εκπαιδευτικών - π.χ. τακτικό εκπαιδευτικό προσωπικό / εξωτερικούς εμπειρογνώμονες · δικηγόροι / κοινωνικοί λειτουργοί / ψυχολόγοι... ..	15
2. Μέθοδοι διδασκαλίας	15
3. Συμπερίληψη των κοινοτήτων υποδοχής στο πρόγραμμα σπουδών κοινωνικού προσανατολισμού	16
4. Μελέτη περίπτωσης	16
III. Αξιολόγηση των επιπτώσεων του διδακτικού δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του κοινωνικού προσανατολισμού	18
1. Υφιστάμενες περιοδικές και ad hoc αξιολογήσεις του συστήματος κοινωνικού προσανατολισμού	18
IV. Συμπεράσματα και Προτάσεις	19
1. Ικανότητα και δυνατότητα του συστήματος κοινωνικού προσανατολισμού για την ευαισθητοποίηση των δικαιούχων και τον εξοπλισμό τους απέναντι σε πράξεις ρατσισμού και ξενοφοβίας	19
2. Συστάσεις - τομείς και πτυχές όπου πρέπει να επιδιωχθεί η βελτίωση	19

The content of this publication represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Εισαγωγή

Σε συνέχεια της έκθεσης «Χαρτογράφηση των προγραμμάτων κοινωνικού προσανατολισμού στην Ελλάδα» που δημοσιεύθηκε στα τέλη Ιανουαρίου 2018 στο πλαίσιο του έργου RACCOMBAT: «Πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας μέσω του κοινωνικού προσανατολισμού των υπηκόων τρίτων χωρών» η παρούσα αναλυτική έκθεση στοχεύει να διερευνήσει τον κοινωνικό προσανατολισμό ως εργαλείο ενδυνάμωσης της ενσωμάτωσης που μπορεί να οδηγήσει στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Στην Ελλάδα, μολοντί υπάρχει το νομικό πλαίσιο (συγκεκριμένα, η «Εθνική Στρατηγική για την Ενσωμάτωση των Υπηκόων Τρίτων Χωρών»¹), το οποίο περιλαμβάνει πολιτικές τόσο διαρθρωτικές (ένταξη στην αγορά εργασίας) όσο και πολιτιστικές (εκμάθηση γλωσσών, διαπολιτισμική διαμεσολάβηση) για την ενσωμάτωση αλλοεθνών που διαμένουν νόμιμα στην ελληνική επικράτεια, μέχρι σήμερα έχει χρησιμεύσει περισσότερο ως χάρτης με προτάσεις ενσωμάτωσης και όχι ως ρητή δέσμευση του κράτους να εφαρμόσει τις προτεινόμενες πολιτικές. Η εν λόγω στρατηγική έδωσε έμφαση στην κατάρτιση και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσών και των εισαγωγικών μαθημάτων, αλλά, όπως περιγράφεται στην έκθεση χαρτογράφησης, οι σχετικές προσπάθειες σε εθνικό επίπεδο που εφαρμόστηκαν μέχρι το 2016 ήταν προσωρινές, χωρίς σαφή παρακολούθηση και αξιολόγηση και, ως εκ τούτου, ήταν μεμονωμένες και ad hoc.

Στα τέλη Ιανουαρίου 2018, σε κοινή συνέντευξη Τύπου, οι Υπουργοί Παιδείας², Έρευνας και Θρησκευμάτων κ. Κώστας Γαβρόγλου και Μεταναστευτικής Πολιτικής, Γιάννης Μουζάλας ανακοίνωσαν το πρόγραμμα «Μαθημάτων Γλώσσας και Πολιτισμού για Πρόσφυγες και Μετανάστες». Το πρόγραμμα στοχεύει στην υποστήριξη προσφύγων ηλικίας 15 ετών και άνω μέσω προγράμματος κατάρτισης για να εξασφαλιστεί η καλύτερη προσαρμογή τους τόσο στην ελληνική πραγματικότητα όσο και στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτηθεί από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης και θα σχεδιαστεί για τις μαθησιακές ανάγκες διαφορετικών ομάδων, προωθώντας παράλληλα τόσο τη γνώση της ελληνικής γλώσσας όσο και την ευρωπαϊκή κουλτούρα για εφήβους και ενήλικους πρόσφυγες. Μαζί με την ελληνική γλώσσα θα διδάσκονται και τα αγγλικά. Έμφαση θα δοθεί επίσης στον επαγγελματικό προσανατολισμό, ενώ η ολοκλήρωση της κατάρτισης θα έχει ως αποτέλεσμα την απόκτηση αναγνωρισμένου πιστοποιητικού A1, A2 και B1. Τα μαθήματα θα διαρκούν 40 εβδομάδες και θα αποσκοπούν στο να δοθεί η δυνατότητα στους δικαιούχους να εργαστούν ή να παρακολουθήσουν άλλα επίσημα ή ανεπίσημα εκπαιδευτικά προγράμματα. Σύμφωνα με την ανακοίνωση, έπρεπε να έχουν ξεκινήσουν από τον Απρίλιο του 2018, αλλά μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν διαθέσιμες επικαιροποιημένες πληροφορίες.

Από την έρευνα που διεξήχθη στο πλαίσιο αυτού του έργου αποδείχθηκε ότι διάφορες ΜΚΟ και άλλες εθελοντικές οργανώσεις προσφέρουν μαθήματα ξένων γλωσσών για μη Έλληνες, τα οποία αποτελούν το κύριο μάθημα κοινωνικού προσανατολισμού που παρέχεται στην Ελλάδα για τους υπηκόους άλλων χωρών. Από τα προγράμματα που καταγράφηκαν και διερευνήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος φανερώθηκε ότι οι διαπολιτισμικές δραστηριότητες αποτελούν επίσης μέρος της διαδικασίας, όπως συνεδρίες πολιτιστικού προσανατολισμού, επισκέψεις σε μουσεία, καθώς και ad hoc συζητήσεις σχετικά με τα έθιμα και τις αξίες της κοινωνίας και άλλα πιο πρακτικά καθημερινά θέματα. Εντούτοις, πρόκειται για έργα μικρής κλίμακας τα οποία δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των υπηκόων τρίτων χωρών για κοινωνικό προσανατολισμό και έτσι έχουν ελάχιστο αντίκτυπο στη διαδικασία ένταξής τους.

I. Εθνικό δίκαιο και θεμελιώδη δικαιώματα στον κοινωνικό προσανατολισμό

- **Βασικές αρχές του Συντάγματος και αξίες της κοινωνίας**

¹ <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/law-4251/2014---immigration-social-integration-code-and-other-provisions>

² <https://government.gov.gr/programma-mathimata-glossas-ke-politismou-gia-prosfiges-ke-metanastes-15/>

Στον τομέα των συνταγματικών διατάξεων, στο πρώτο μέρος του, το Ελληνικό Σύνταγμα³ αναθέτει στο κράτος την πρωταρχική υποχρέωση να σέβεται και να προστατεύει την αξία του ανθρώπου. Το ελληνικό Σύνταγμα περιέχει επίσης μια ειδική και γενική διάταξη που απαγορεύει τις διακρίσεις και προστατεύει ρητά όλους τους ανθρώπους, τους Έλληνες πολίτες και τους μη πολίτες άλλων χωρών, τους άνδρες και τις γυναίκες, τους ηλικιωμένους και τους νέους. Ειδικότερα, το άρθρο 5 παράγραφος 1 ορίζει: «Όλα τα πρόσωπα έχουν το δικαίωμα να αναπτύξουν ελεύθερα την προσωπικότητά τους και να συμμετάσχουν στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, στο μέτρο που δεν παραβιάζουν τα δικαιώματα άλλων ή παραβιάζουν το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη [δηλ. τις αρχές της ηθικής]. 2. Όλα τα πρόσωπα που ζουν στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν πλήρη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους ανεξάρτητα από την εθνικότητα, τη φυλή ή τη γλώσσα και τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις. Εξαιρέσεις επιτρέπονται μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπονται από το διεθνές δίκαιο. Επομένως, το άρθρο 5 του Συντάγματος θεωρείται ως η συνταγματική βάση του συνόλου του ελληνικού νόμου περί απαγορεύσεως των διακρίσεων.

Το Σύνταγμα περιλαμβάνει τις αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. την αρχή της γενικής ισότητας · το δικαίωμα στην προστασία της υγείας · το δικαίωμα της ανεξίτηρης ανεξίτηρης, της ελευθερίας της γνώμης και του Τύπου · ελευθερία της τέχνης, της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας το δικαίωμα στη δικαστική προστασία · το δικαίωμα να προστατεύεται από την κατάχρηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα · το δικαίωμα δωρεάν εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα στα κρατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα · το δικαίωμα σε μια οικογένεια. την προστασία του γάμου, της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας και των οικογενειών με πολλά παιδιά · το δικαίωμα στην εργασία και την ισότητα αμοιβής για εργασία ίσης αξίας · το δικαίωμα σεβασμού των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων · και το δικαίωμα να απολαμβάνουν θετικά μέτρα για την αντιστάθμιση της πραγματικής ανισότητας.

Εκτός από το ελληνικό σύνταγμα, οι συνταγματικές διατάξεις για την καταπολέμηση των διακρίσεων επιβάλλονται και διακηρύσσονται τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο από μια πληθώρα συμβάσεων. Αυτή η διεθνοποίηση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποδεικνύει ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πλέον μια παγκόσμια αξία και έχουν πάψει να είναι μια εσωτερική υπόθεση των κρατών.

Οι βασικές αρχές του Συντάγματος και οι αξίες της κοινωνίας δεν αποτελούν μέρος ενός τακτικού προγράμματος σπουδών ούτε καλύπτονται ad hoc από μαθήματα κοινωνικού προσανατολισμού στην Ελλάδα.

- **Απαγόρευση και προστασία από τις διακρίσεις**

Κοινωνική ασφάλιση

Ο νόμος παρέχει πρόσβαση στην κοινωνική πρόνοια των δικαιούχων διεθνούς προστασίας χωρίς να γίνεται διάκριση μεταξύ προσφύγων και δικαιούχων επικουρικής προστασίας. Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας πρέπει να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα και να λαμβάνουν την απαραίτητη κοινωνική βοήθεια σύμφωνα με τους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους. [Άρθρα 29 και 30 του PD 141/2013]

Οι ασφαλισμένοι πολίτες τρίτων χωρών δικαιούνται ίσα δικαιώματα ασφάλισης με εκείνα των Ελλήνων πολιτών. Ως εκ τούτου, τα ενήλικα παιδιά τους πρέπει να ασφαλιστούν υπό τις ίδιες συνθήκες με τα παιδιά των Ελλήνων πολιτών.

Υγειονομική περίθαλψη

Η ελεύθερη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας παρέχεται δυνάμει του Ν. 4368/2016. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, οι αιτούντες άσυλο δικαιούνται δωρεάν την απαραίτητη υγειονομική περίθαλψη, όπως οι άποροι Έλληνες υπήκοοι, η φαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχουν καμία ασφάλιση υγείας και κανένα οικονομικό μέσο. Σε όλες τις περιπτώσεις, βοήθεια έκτακτης ανάγκης παρέχεται δωρεάν στους αιτούντες. Οι υποψήφιοι που έχουν ειδικές ανάγκες λαμβάνουν ειδική ιατρική βοήθεια [PD220 / 2007]

³ <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf>

Το άρθρο 26 του Ν. 4251/2015 απαγορεύει την παροχή υγειονομικής περίθαλψης πέραν της επείγουσας περίθαλψης για ενήλικους μετανάστες χωρίς νόμιμα έγγραφα. Οι μετανάστες χωρίς άδεια μπορούν να δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αν ανήκουν σε μία από τις ευάλωτες ομάδες που ορίζονται στο άρθρο 33 του νόμου 4368/2016.

Σύμφωνα με την οδηγία 2004/38 / ΕΚ319, μετά από τρεις μήνες διαμονής στην Ελλάδα, πολίτες της ΕΕ που δεν διαθέτουν πόρους ή / και κάλυψη υγείας θεωρούνται μετακινούμενοι χωρίς έγγραφα. Έχουν την ίδια πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη με τους υπηκόους τρίτων χωρών χωρίς έγγραφα.

Ο νόμος 4368/2016 παρέχει ελεύθερη πρόσβαση στις υπηρεσίες δημόσιας υγείας για άτομα χωρίς κοινωνική ασφάλιση και ευάλωτα άτομα. Μεταξύ άλλων, οι αιτούντες άσυλο και τα μέλη των οικογενειών τους θεωρούνται άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες και δικαιούνται ελεύθερη πρόσβαση στο σύστημα δημόσιας υγείας και στη φαρμακευτική αγωγή. [Άρθρο 33 Ν. 4368/2016]

Ένας νέος νόμος που εγκρίθηκε το 2016 (25132/2016, "Κανονισμοί για την εξασφάλιση της πρόσβασης των ανασφάλιστων στο Σύστημα Δημόσιας Υγείας") παρέχει ελεύθερη πρόσβαση σε υπηρεσίες δημόσιας υγείας για άτομα χωρίς κοινωνική ασφάλιση και ευάλωτες ομάδες. Μεταξύ άλλων, οι αιτούντες άσυλο και τα μέλη των οικογενειών τους θεωρούνται άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες και δικαιούνται ελεύθερη πρόσβαση στο σύστημα δημόσιας υγείας και στη φαρμακευτική αγωγή.

Εργασία

Τα άρθρα 69 και 71 του νόμου 4375/2016, προβλέπουν πλήρη και αυτόματη πρόσβαση στην αγορά εργασίας των αναγνωρισμένων προσφύγων και των δικαιούχων επικουρικής προστασίας χωρίς υποχρέωση λήψης άδειας εργασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 71 του νόμου 4375/2016, οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας ως υπάλληλοι ή παροχείς υπηρεσιών ή εργασίας από τη στιγμή που έχει υποβληθεί επίσημα αίτηση ασύλου και έχουν λάβει κάρτα αιτούντος άσυλο.

Ελάχιστες πληροφορίες παρέχονται σε μη Έλληνες που κατοικούν στην Ελλάδα όσον αφορά στη δομή και στις λειτουργίες όλων των παραπάνω θεμάτων, κυρίως μέσω των εργαζομένων των ΜΚΟ και σε σχέση με τις καταστάσεις στις οποίες βρίσκονται.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες (UNHCR) δημιούργησε την ιστοσελίδα help.unhcr.org/greece για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Σε αυτή την ιστοσελίδα μπορείτε να βρείτε πληροφορίες σχετικά με τη ζωή στην Ελλάδα σε 5 γλώσσες (Ελληνικά, Αγγλικά, Γαλλικά, Αραβικά και Περσικά)⁴. Τα θέματα που καλύπτονται περιλαμβάνουν:

- ✓ Πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη
- ✓ Πρόσβαση στην πρόνοια
- ✓ Πρόσβαση στην εκπαίδευση
- ✓ Πρόσβαση στην απασχόληση
- ✓ Πρόσβαση σε βοήθεια
- ✓ Καταχώρηση Γέννησης
- ✓ Καταχώρηση Θανάτου

- Κύριοι φορείς και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς - φορείς ισότητας, αρμοδιότητες δικαστηρίων στην περιοχή, ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη⁵ είναι μια ανεξάρτητη αρχή, αναγνωρισμένη από τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 και σύμφωνα με τις νέες διατάξεις του 2016, το ιδιωτικό και το δημόσιο συγκεντρώνονται στο πλαίσιο ενός οργάνου

⁴ <http://help.unhcr.org/greece/living-in-greece/>

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-el-country_report_nd_final_en.pdf

http://www.antigone.gr/files/en/library/research-and-studies-specifically-for-greece/2017/2017-EL-Country%20report%20ND_final.pdf

ισότητας, του Συνηγόρου. Ο Συνήγορος είναι αρμόδιος, βάσει του νόμου κατά των διακρίσεων, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού στις δημόσιες υπηρεσίες. Συντάσσει εκθέσεις και διεξάγει έρευνες κατόπιν καταγγελιών για παραβιάσεις της αρχής (σε οποιονδήποτε τομέα, όχι μόνο στην κατοχή και την απασχόληση). Μπορεί επίσης να διεξάγει ανεξάρτητες έρευνες σχετικά με τις διακρίσεις, να δημοσιεύει ανεξάρτητες εκθέσεις και να υποβάλλει συστάσεις σχετικά με τις διακρίσεις.

Ο Συνήγορος είναι επιφορτισμένος με την παρακολούθηση και την προώθηση της ίσης μεταχείρισης όχι μόνο για τον δημόσιο τομέα αλλά και για τον ιδιωτικό τομέα. Η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων, θα είναι αρμόδια για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης. Η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπουργείου Εργασίας θα παρακολουθεί, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή πολιτικών κατά των διακρίσεων στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης, θα ενημερώνει τους υπαλλήλους και τους εργοδότες για θέματα που σχετίζονται με τις διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης και θα ευαισθητοποιεί και θα υποστηρίζει επιστημονικά το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας, το οποίο θα εξακολουθήσει να υπάρχει, αλλά δεν θα ασκεί πλέον λειτουργίες του σώματος ισότητας. Πράγματι, το άρθρο 16 απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ όλων των προαναφερθέντων αρχών, καθώς και με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, τις ανώτερες οργανώσεις του συνδικάτου στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, το Κέντρο Έρευνας Ισότητας, το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, την Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος, καθώς και με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με εμπειρία στην καταπολέμηση των διακρίσεων. Όσον αφορά την ευαισθητοποίηση και τη διάδοση πληροφοριών, το άρθρο 17 ορίζει ότι οι εργοδότες, καθώς και οι υπεύθυνοι για την επαγγελματική κατάρτιση, θα εξασφαλίζουν την εφαρμογή των διατάξεων κατά των διακρίσεων και θα παρέχουν στον φορέα ισότητας όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης, σύμφωνα με την εντολή τους.

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ενημερώνουν τα μέλη τους για το περιεχόμενο των διατάξεων κατά των διακρίσεων, καθώς και για τα μέτρα που εφαρμόζονται για την εφαρμογή και την προώθηση της ίσης μεταχείρισης.

Πριν από την εξέταση των φορέων ισότητας που περιλαμβάνονται στον νόμο 4443/2016, είναι σημαντικό να παρέχονται ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την Εθνική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (NCHR), η οποία διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης. Σύμφωνα με το Ν. 2667/1998, βάσει του οποίου ιδρύθηκε το NCHR, μολονότι δεν είναι «φορέας ισότητας» όπως περιγράφεται στον Νόμο 4443/2016 για την ίση μεταχείριση, έχει αρμοδιότητα να εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους η ελληνική νομοθεσία μπορεί να εναρμονιστεί με τα πρότυπα του διεθνούς δικαίου για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την επακόλουθη υποβολή σχετικών μη δεσμευτικών γνωμών στα αρμόδια κρατικά όργανα.

Επιπλέον, η συμβολή της NCHR είναι σημαντική για τη γενική πολιτική για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης, διότι μέσω της μοναδικής δομής της - επιτρέποντας την εκπροσώπηση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων διαφόρων ενδιαφερομένων - είναι σε θέση να συμβουλεύει το κράτος σχετικά με τη νομοθεσία και τα σχέδια πολιτικής. Επιπλέον, στην Ελλάδα, οι ενώσεις, οι οργανώσεις και τα συνδικάτα έχουν το δικαίωμα να ενεργούν για λογαριασμό των θυμάτων διακρίσεων.

Το άρθρο 8 παράγραφος 3 του Νόμου 4443/2016 ορίζει ότι: «τα νομικά πρόσωπα, τα συνδικάτα ή οι οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων, ο σκοπός των οποίων είναι επίσης η διασφάλιση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας ασθένειας, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικά φύλου, μπορούν να εκπροσωπούν τον ζημιωθέντα ενώπιον των δικαστηρίων και να τον εκπροσωπούν ενώπιον οποιασδήποτε διοικητικής αρχής ή οργάνου εφόσον εκείνος/ εκείνη παρέχει προηγουμένως τη συγκατάθεσή του/της μέσω συμβολαιογραφικού εγγράφου ή ιδιωτικού εγγράφου, το οποίο θα φέρει την επικυρωμένη υπογραφή του/της». Εξάλλου, στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου αναφέρεται περαιτέρω ότι τα προαναφερθέντα νομικά πρόσωπα μπορούν επίσης να παρεμβαίνουν σε διαδικασίες που εξετάζουν τις υποθέσεις διακρίσεων ενώπιον των αστικών ή διοικητικών δικαστηρίων δωρεάν.

Στην Ελλάδα, το εθνικό δίκαιο απαιτεί την πλήρη μετατόπιση του βάρους απόδειξης από τον καταγγέλλοντα στον εναγόμενο. Αυτό σημαίνει ότι ο εναγόμενος πρέπει να αποδείξει ότι ο καταγγέλλων δεν έχει υποστεί διακρίσεις (ισχύουν εξαιρέσεις σε ποινικές διαδικασίες όπου η επιβάρυνση μετατοπίζεται εν μέρει). Το βάρος της απόδειξης σε

περιπτώσεις παραβίασης του νόμου κατά των διακρίσεων καλύπτεται από το άρθρο 9 του νόμου περί ίσης μεταχείρισης 4443/2016.

Σε περιπτώσεις μη τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης στο πλαίσιο διοικητικής δράσης, το θύμα έχει την προστασία - πέραν της δικαστικής προστασίας - που παρέχεται από τα άρθρα 24-27 του κώδικα διοικητικής διαδικασίας.

Στην ιστοσελίδα Συνήγορος του Πολίτη υπάρχει ένα φυλλάδιο στα ελληνικά, αραβικά και αλβανικά που προσφέρει κάποιες βασικές πληροφορίες σχετικά με το ρόλο και τα καθήκοντα του Συνηγόρου του Πολίτη.⁶

- **Σχετικές νομικές και διοικητικές διαδικασίες - καταγγελίες σε φορείς ισότητας, αστυνομία, δικαστήρια κ.λπ.**

Όπως προαναφέρθηκε, ο Συνήγορος του Πολίτη⁷ είναι ο εθνικός φορέας ισότητας με εντολή για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, οικογενειακού ή κοινωνικού καθεστώτος, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας νόσου, ηλικίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητα φύλου ή χαρακτηριστικά φύλου (νόμος 3896/2010 και νόμος 4443/2016). Οι νόμοι αυτοί ενσωματώνουν στο εθνικό δίκαιο τις οδηγίες 2000/43 / ΕΚ, 2000/73 / ΕΚ, 2004/113 / ΕΚ και 2014/54 / ΕΚ. Το Τμήμα Ίσης Μεταχείρισης είναι αρμόδιο για την ενασχόληση με περιπτώσεις διακρίσεων που σχετίζονται με όλους τους προαναφερθέντες λόγους, καθώς αφορούν την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένης της συμβατικής απασχόλησης, την αυτοαπασχόληση, την εργασία και την αμοιβή. Είναι επίσης αρμόδιο για τη διαχείριση υποθέσεων διάκρισης λόγω φύλου, εθνοτικής ή φυλετικής προέλευσης όσον αφορά την πρόσβαση και την παροχή αγαθών και υπηρεσιών.

Η προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης είναι μια πρόσθετη σημαντική αποστολή που πραγματοποιείται σε συνεργασία με κυβερνητικές υπηρεσίες, ΜΚΟ και επιχειρήσεις / οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα. Το Τμήμα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συνηγόρου του Πολίτη ασχολείται με την υπεράσπιση των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων από διεθνείς συμφωνίες ή από το εθνικό δίκαιο. Ο Συνήγορος είναι αρμόδιος για τον ιδιωτικό τομέα ή για συγκεκριμένα άτομα σε περίπτωση παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης και των διατάξεων κατά των διακρίσεων.

Ο Συνήγορος χειρίζεται τις καταγγελίες για διακρίσεις που μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικώς ή ηλεκτρονικά και πρέπει να περιλαμβάνουν:

- μια περίληψη του προβλήματος
- την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία
- τις ενέργειες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί
- τα αποτελέσματα αυτών των ενεργειών
- κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στην διερεύνηση του θέματος

Οι πληροφορίες που περιέχονται στον ιστότοπο του Συνηγόρου σχετικά με τις διαδικασίες είναι στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.

Εάν πρόκειται για ποινική διαδικασία, τότε το θύμα πρέπει να εμφανιστεί στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας σε εθνικό επίπεδο και να υποβάλει καταγγελία. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις στις οποίες οι αστυνομικές αρχές θα αναλάβουν την ευθύνη και θα διεξάγουν προκαταρκτικές έρευνες αυτεπαγγέλτως, όταν δεν υπάρχει ανάγκη έκθεσης ή κατηγορίας από θύμα (-τα) πριν από την έναρξη έρευνας ή / και δίωξης.

⁶ https://www.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2016/06/17/en_r.pdf

⁷ Promoting Equal Treatment - The Greek Ombudsman as National Equality Body
<https://www.synigoros.gr/resources/docs/diakriseon-aggliko.pdf>

- **Επιβολή δικαιοσύνης και νόμου**

Η νομική προστασία και υπεράσπιση των ατόμων που θίγονται από οποιαδήποτε παράβαση του Νόμου κατά των διακρίσεων 3304/2005, σύμφωνα με το άρθρο 13, θα προστατεύονται όχι μόνο από τα δικαστήρια, αλλά και από διοικητικά όργανα ή από ΜΚΟ ή συνδικαλιστικές οργανώσεις όπως προαναφέρθηκε. Έτσι, οι ΜΚΟ και τα συνδικάτα μπορούν να ενεργούν εκ μέρους και υπέρ των θυμάτων ενώπιον των δικαστηρίων και ενώπιον των διοικητικών οργάνων, αλλά μόνο υπό δύο προϋποθέσεις: 1) ότι οι εν λόγω ΜΚΟ ή / και συνδικάτα έχουν έννομο συμφέρον να εξασφαλίσουν την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης · 2) ότι το θύμα έχει δώσει τη συγκατάθεσή του στον οργανισμό δηλώνοντας ότι θέλει και συμφωνεί να εκπροσωπείται από αυτόν. Το βάρος της απόδειξης σε περιπτώσεις παραβίασης του νόμου κατά των διακρίσεων ρυθμίζεται στο άρθρο 14 του νέου νόμου 3304/2005 για την καταπολέμηση των διακρίσεων, ο οποίος αντιστρέφει το βάρος της απόδειξης από το θύμα στον δράστη. Δεν προβλέπονται πραγματικές κυρώσεις για παραβιάσεις της αρχής της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων, δεδομένου ότι η μόνη κύρωση είναι πρόστιμο, το οποίο ο εργοδότης, σε περίπτωση μη εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης και μόνο λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής ή θρησκεία κατά την παροχή αγαθών και την παροχή υπηρεσιών στο κοινό, πρέπει να καταβάλει στο κράτος και όχι στο θύμα. Συγκεκριμένα, το άρθρο 16 του νέου νόμου επιβάλλει κυρώσεις με φυλάκιση έξι μηνών έως τριών ετών και πρόστιμο μεταξύ 1.000 και 5.000 ευρώ.

Είναι επιτακτική ανάγκη όλες οι αρχές που εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή να είναι εξοικειωμένες και να δεσμεύονται από ορισμένες βασικές οδηγίες, ανάλογα με τη φάση της διαδικασίας: α) πρώτη επαφή με την αρμόδια αρχή (αναγνώριση θυμάτων, ατομική αξιολόγηση και παραπομπή θυμάτων) . β) αναφορά των περιστατικών στις αρχές · γ) ποινική έρευνα · δ) ποινική διαδικασία · ε) ακόλουθη της δίκης φάση της ποινικής διαδικασίας. Για το σκοπό αυτό, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένες και ενημερωμένες για την υποχρέωσή τους να εφαρμόζουν το νόμο, ώστε να είναι σε θέση να καθορίζουν τις κατάλληλες εσωτερικές διαδικασίες (π.χ. να ορίζουν υπεύθυνους συμμόρφωσης και να εφαρμόζουν πρωτόκολλα συμμόρφωσης).

- **Επιβολή του νόμου - δομή της αστυνομίας κύριες αρμοδιότητες**

Μετά από μια δραματική αύξηση του αριθμού των περιστατικών ρατσιστικής βίας τα τελευταία χρόνια, που συνδέεται με την άνοδο του νεοναζιστικού κόμματος «Χρυσή Αυγή», το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, στα τέλη του 2012, εισήγαγε ειδικές μονάδες στο εσωτερικό της αστυνομίας για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας. Αυτές οι μονάδες έχουν εντολή να διεξάγουν εμπειριστατωμένες έρευνες για ρατσιστικές επιθέσεις. Μπορούν επίσης να ξεκινήσουν έρευνα αυτεπάγγελα και να λάβουν ανώνυμες καταγγελίες. Τον Οκτώβριο του 2013 διορίστηκε δημόσιος Εισαγγελέας για τη δίωξη πράξεων ρατσιστικής βίας.

Τα δύο Τμήματα για την Καταπολέμηση της Ρατσιστικής Βίας εγκαθίστανται στις Υποεπιτροπές Κρατικής Ασφάλειας των Υπηρεσιών Ασφαλείας Αττικής και Θεσσαλονίκης.

Εξήντα οκτώ (68) υπο-τμήματα λειτουργούν ως εξής:

- πέντε (5) στην Αττική στις αντίστοιχες υποδιευθύνσεις της Διεύθυνσης Ασφαλείας της Αττικής και

- εξήντα τρία (63) στην Περιφέρεια, στις αντίστοιχες Υποδιαιρέσεις και Τμήματα Ασφαλείας που λειτουργούν στα Νομαρχιακά Τμήματα Αστυνομίας.

Τα δύο Τμήματα που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φυλετικής βίας / Υποδιευθύνσεις Κρατικής Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης, κατόπιν έγκρισης ή με εντολή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, έχουν επίσης το δικαίωμα να διερευνούν αδικήματα που σχετίζονται με τη φυλετική βία σε περιοχές που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των Γενικών Επιθεωρητών Αστυνομίας της Νότιας και Βορείου Ελλάδας αντίστοιχα. κυρίως εάν τα ρατσιστικά γεγονότα επιβαρύνουν σε μεγάλο βαθμό το κοινό εξαιτίας της σοβαρότητάς τους, αν επηρεάζουν δυσμενώς την αίσθηση ασφαλείας των πολιτών, εάν χρειάζονται ειδική εμπειρία και γνώση για τη συγκέντρωση σχετικών αποδεικτικών στοιχείων και για τη σύλληψη των δραστών ή /και υπάρχουν υποψίες για οργανωμένες φυλετικές δραστηριότητες στις ευρύτερες περιοχές μιας ή περισσότερων Αστυνομικών Διευθύνσεων.

Σε κάθε περίπτωση ο Γενικός Διευθυντής Περιφερειακής Αστυνομίας και ο Διευθυντής της Αστυνομικής Διεύθυνσης ενημερώνονται σχετικά και οι αρμόδιες υπηρεσίες τους παρέχουν κάθε σχετική βοήθεια, αν χρειαστεί. Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων του προσωπικού των Τμημάτων που ασχολούνται με την Καταπολέμηση της

Φυλετικής Βίας, ο Διευθυντής της τοπικής Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας υποβάλλει σχετική αναφορά στον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας, όπου αναγράφονται όλες οι σχετικές λεπτομέρειες (τύπος αδικημάτων, συνθήκες κ.λπ.).

Αρμοδιότητες⁸

Τα Τμήματα και τα Γραφεία που ασχολούνται με την καταπολέμηση της φυλετικής βίας:

- παρεμβαίνουν αυτεπαγγέλτως ή μετά από κατηγορίες ή καταγγελίες κατά τη διερεύνηση και δίωξη κάθε είδους προτροπής, προετοιμασίας ή / και διάπραξης δραστηριοτήτων ή ενεργειών που μπορούν να προκαλέσουν φυλετικές διακρίσεις, μίσος και / ή βία κατά προσώπων ή ομάδων προσώπων εξαιτίας τη φυλή, την όψη, τη θρησκεία, την ιστορία των οικογενειακών δέντρων, τη γενεαλογική, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία.
- συλλέγουν, επεξεργάζονται και χρησιμοποιούν σωστά πληροφορίες και δεδομένα σχετικά με τη διάπραξη ή την προετοιμασία αδικημάτων που έχουν φυλετικά χαρακτηριστικά.
- συντονίζουν και δίνουν οδηγίες στα Γραφεία που ασχολούνται με την Καταπολέμηση της Φυλετικής Βίας για την εκτέλεση των καθηκόντων τους,
- αναπτύσσουν συνεργασία με συναρμόδιες κρατικές υπηρεσίες και φορείς και με άλλα κοινωνικά όργανα και οργανισμούς, στο πλαίσιο της αποστολής τους και για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των φυλετικών περιστατικών,
- αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ή βοηθούν άλλες αρχές, υπηρεσίες και φορείς με τις πρωτοβουλίες τους για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της φυλετικής βίας,
- επιτηρούν τόπους και περιοχές όπου υπάρχει αυξημένος κίνδυνος για την υπέρβαση των φυλετικών επιθέσεων,
- συνεργάζονται με διεθνείς Οργανισμούς και φορείς και με φορείς και εκπροσώπους ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που έχουν πέσει θύματα ή μπορεί να είναι μελλοντικά θύματα ρατσιστικών επιθέσεων,
- διατηρούν ειδικό αρχείο για ρατσιστικά περιστατικά που χειρίζονται,
- ενημερώνουν τα θύματα ή τους καταγγέλλοντες για τα δικαιώματά τους,
- ενημερώνουν τις αρμόδιες υπηρεσίες για την ανάγκη παροχής ιατρικής περίθαλψης, νοσηλείας και / ή ψυχολογικής υποστήριξης στα θύματα ρατσιστικών επιθέσεων · ενημερώνουν επίσης τους υπεύθυνους για την ανάγκη για διερμηνείς,
- ενημερώνουν έγκαιρα τον αρμόδιο εισαγγελέα κάθε φορά που προβαίνουν σε προκαταρκτική εξέταση περιπτώσεων ρατσιστικής βίας · Επιπλέον, ενημερώνουν για σοβαρά περιστατικά το Υπουργείο Εξωτερικών της χώρας μας και τις Προξενικές Αρχές των θυμάτων ρατσισμού,
- κάθε Ιανουάριο συντάσσουν έκθεση για τις περιπτώσεις φυλετικών βιαιοπραγιών τις οποίες χειρίστηκαν κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους και την υποβάλλουν στο 1ο Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτιστικών Θεμάτων και για τη Διεύθυνση Αγροτικής Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που κοινοποίησε το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας:

"Από την 01.01.2017 έως τις 31.12.2017 οι αρμόδιες υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας σε εθνικό επίπεδο κατέγραψαν συνολικά εκατόν ογδόντα τέσσερα (184) περιστατικά με δυνητικά ρατσιστικά κίνητρα, εκατόν δώδεκα (112) εκ των οποίων οι αστυνομικές αρχές ανέλαβαν καθήκοντα και διεξήγαγαν προκαταρκτικές έρευνες είτε αυτεπαγγέλτως (χωρίς να απαιτείται αναφορά ή κατηγορία από θύμα (τα) πριν από την έναρξη έρευνας ή / και δίωξης) ή κατόπιν καταγγελίας, ενώ στα υπόλοιπα εβδομήντα δύο (72), οι αστυνομικές αρχές ανέλαβαν καθήκοντα υπό την εντολή των εισαγγελικών αρχών που διέταξαν την προκαταρκτική έρευνα.

Δικαστικές υπηρεσίες - δικαστήρια, δίωξη, έρευνα

Ο πρόσφατος νόμος αριθ. 4285/2014 ο οποίος τροποποίησε το παρωχημένο νομικό πλαίσιο (νόμος αριθ. 927/1979) ευθυγραμμίζει την εσωτερική νομοθεσία με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν την έκφραση

⁸

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=23730&Itemid=1027&lang=EN

μίσους και την άρνηση γενοκτονίας. Ειδικότερα, ο νόμος ποινικοποιεί τη δημόσια υποκίνηση βίας ή ρητορικής μίσους, καλύπτοντας επίσης λόγους ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, καθώς και τη δημόσια υποστήριξη ή άρνηση ορισμένων εγκλημάτων (γενοκτονιών). Επίσης, αυξάνει το χρόνο φυλάκισης για την υποκίνηση ρατσιστικής βίας από δύο έως τρία χρόνια και επιβάλλει πρόστιμα σε άτομα και ομάδες. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το νόμο τα εγκλήματα που διαπράττονται διερευνώνται και διώκονται αυτεπαγγέλτως. επομένως, δεν υπάρχει ανάγκη έκθεσης ή κατηγορίας από θύμα (-τα) πριν από την έναρξη έρευνας ή / και δίωξης. Από την άλλη πλευρά, δεν υπάρχουν διατάξεις που να ενθαρρύνουν την αναφορά εγκλημάτων μίσους και τη διασφάλιση της δράσης της αστυνομίας και της δικαιοσύνης.

Αντίθετα, μια προηγούμενη νομική διάταξη που προστατεύει τα θύματα του εγκλήματος μίσους από την απέλαση έχει κατασταλεί. Συνολικά, ο νόμος ακολουθεί την ελληνική πραγματικότητα και, παρά τις εύλογες αμφιβολίες σχετικά με τις ενδεχόμενες θυσίες ελεύθερου λόγου, φτάνει σε έναν ισορροπημένο συμβιβασμό μεταξύ της προστασίας του εγκλήματος μίσους και της ελευθερίας του λόγου. Οι αρχές επιβολής του νόμου και οι δικωτικές αρχές συνήθως θεωρούν τα θύματα ως μέρος της ποινικής διαδικασίας, κυρίως ως πηγή πληροφοριών για την υπόθεση ή κατά τρόπο συνεπή με τη συμμετοχή κάθε θύματος στις ποινικές διαδικασίες.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα (μετά τις τροποποιήσεις του Σεπτεμβρίου του Ν. 4285/2014) ... Άρθρο 81Α - (Ειδική) επιβαρυντική περίπτωση Εάν μια πράξη διαπράττεται από μίσος λόγω φυλής, χρώματος, θρησκείας, καταγωγής, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή αναπηρίας, του προσώπου κατά του οποίου διαπράχθηκε η επίθεση, το κατώτατο όριο της ποινής αυξάνεται ως εξής: Α) Στις περιπτώσεις πλημμελήματος, όπου το ελάχιστο όριο της ποινής που εφαρμόζεται δυνάμει της σχετικής νομοθεσίας ορίζεται από φυλάκιση δέκα ημερών έως ενός έτους, το ελάχιστο όριο της ποινής αυξάνεται κατά έξι μήνες και κατά ένα έτος για τις υπόλοιπες περιπτώσεις πλημμελημάτων. Β) Σε περιπτώσεις κακουργήματος, όπου το ελάχιστο όριο της ποινής που ισχύει δυνάμει της σχετικής νομοθεσίας ορίζεται από πέντε έως δέκα χρόνια φυλάκισης, το ελάχιστο όριο της ποινής αυξάνεται κατά δύο έτη και κατά τρία έτη για τις υπόλοιπες περιπτώσεις κακουργημάτων. Γ) Το ελάχιστο όριο χρηματικής ποινής για κάθε έγκλημα δυνάμει της σχετικής νομοθεσίας διπλασιάζεται. Η παραπάνω επιβαλλόμενη πρόταση δεν μπορεί να ανασταλεί. [...] Άρθρο 79 - (Γενικές) επιβαρυντικές περιστάσεις (3) Κατά την εκτίμηση της προσωπικότητας του ποινικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο σταθμίζει το βαθμό ποινικής διάθεσης που ο εγκληματίας εξέφρασε κατά τη διάρκεια της πράξης. Για να διαγνώσει με ακρίβεια, το Δικαστήριο θεωρεί: α) τα αίτια που τον οδήγησαν στη διάπραξη του εγκλήματος, το κίνητρο που δόθηκε και ο επιδιωκόμενος σκοπός β) (...)

Παραβιάσεις των δικαιωμάτων

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση για το 2017 από το Δίκτυο Πληροφόρησης για τη Βία του Ρατσισμού, η οποία αναλύει τα ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα της καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας και εγκλημάτων μίσους, η ρατσιστική βία και το μίσος εξακολουθούν να πλήττουν την Ελλάδα. Πέρυσι από 42 οργανισμούς στη χώρα.

Από τον Ιανουάριο-Δεκέμβριο του 2017, η RVRN τεκμηριώθηκε, μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα, 102 περιστατικά ρατσιστικής βίας, με περισσότερα από 120 θύματα. Σε 34 περιστατικά, τα θύματα ήταν μετανάστες ή πρόσφυγες που φέρεται ότι είχαν στοχεύσει σε λόγους εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, χρώματος ή / και ταυτότητας φύλου. Σε επτά περιστατικά, τα θύματα ήταν υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υπάλληλοι οργανώσεων που προσφέρουν υπηρεσίες υποστήριξης των προσφύγων.

Σε 47 περιστατικά, τα θύματα ήταν άνθρωποι LGBTQI. Σε 11 περιστατικά, οι ιερές ή συμβολικές θέσεις και η εβραϊκή κοινότητα ήταν στοχευμένες, ενώ σε δύο περιστατικά, τα θύματα ήταν Έλληνες πολίτες, στοχεύοντας στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Σε ένα περιστατικό, το θύμα ήταν ανδρικό μέλος της κοινότητας των Ρομά. Σε 37 περιστατικά, στόχευαν περισσότερα από ένα θύματα, ενώ σε 55 περιστατικά η επίθεση διαπράχθηκε από δύο ή περισσότερα άτομα.

Σύμφωνα με το RVPN, τα ακόλουθα ευρήματα, όπως προκύπτουν από τις εγγραφές RVRN, περιγράφουν εν συντομία τα διαθέσιμα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία για το 2017:

1. Οι βίαιες επιθέσεις κατά των μεταναστών, των προσφύγων και των υπερασπιστών τους από οργανωμένες ομάδες έχουν αυξηθεί τόσο στην Αθήνα, όσο και στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και των νησιών. Η RVRN παρατηρεί ανησυχητικά την αύξηση του αριθμού των επιθέσεων που διαπράττονται από ομάδες που χρησιμοποιούν πρακτικές

όπως η "χτύπημα και η εκτέλεση". Οι επιθέσεις φαίνεται να έχουν επαναλαμβανόμενα πρότυπα (οι δράστες φαίνεται να εκτελούν τις οδηγίες που τους δόθηκαν από τις οργανώσεις τους, με βάση προκαταρκτικά σχέδια) και να οδηγήσε πάντα σε σωματικούς τραυματισμούς. Εκτός από τις σοβαρές επιθέσεις που έλαβαν χώρα στον Ασπρόπυργο, οι οποίες έρχονται στο προσκήνιο, το Δίκτυο έχει καταγράψει μια επίθεση που μοιάζει με εκείνη που καταγράφηκε κατά την περίοδο 2011-2013.

2. Οι καταγεγραμμένες επιθέσεις εναντίον ατόμων LGBTQI ξεπερνούν τους αριθμούς όλων των άλλων μορφών επίθεσης, αλλά μειώθηκαν ελαφρά. Οι καταγεγραμμένες επιθέσεις εναντίον ατόμων LGBTQI περιλαμβάνουν λεκτική κατάχρηση και τραυματισμούς και έρχονται σε πρότυπα κάθε πιθανής παραλλαγής. Επιπλέον, σημειώθηκε επίσης μια σταθερή τάση να στοχεύουν υπερασπιστές και ακτιβιστές της LGBTQI.

3. Τα περιστατικά στα οποία εμπλέκονται υπάλληλοι επιβολής του νόμου και δημόσιοι υπάλληλοι παρουσίασαν επίσης μικρή αύξηση. Στη συντριπτική πλειονότητα αυτών των περιστατικών, τα θύματα ανέφεραν ότι διατήρησαν σωματική βία σε δημόσιους χώρους κατά τη διάρκεια των αστυνομικών επιχειρήσεων ή στα αστυνομικά τμήματα και στις εγκαταστάσεις κράτησης. Προφανώς, ήταν το χρώμα του δέρματος των θυμάτων ή η εθνική / εθνική καταγωγή που προκάλεσε βίαιες, στερεότυπες αντιδράσεις εκ μέρους των 6 ενδιαφερομένων αξιωματικών. Τα αναφερόμενα περιστατικά που αφορούν δημόσιους υπαλλήλους αφορούν κυρίως πράξεις που διαπράττονται κατά LGBTQI ατόμων σε χώρους που προορίζονται κυρίως να προστατεύσουν και / ή να διασφαλίσουν τα δικαιώματα αυτού του τμήματος του πληθυσμού.

4. Ο αριθμός των αντισημικών περιστατικών, που αφορούν κυρίως τη βεβήλωση μνημείων και ιερών χώρων, αυξάνεται σταθερά.

5. Η ανταπόκριση των αρχών στις εγκλήματα μίσους παρουσιάζει σημαντική βελτίωση. Ωστόσο, η ανάγκη για μακροπρόθεσμο σχεδιασμό είναι επιτακτική και πρέπει να καταβληθούν συνεχείς προσπάθειες για την καθιέρωση ενός άψογου συστήματος με το οποίο θα διερευνώνται και θα τιμωρούνται αποτελεσματικά τα εγκλήματα μίσους και τα θύματα ρατσιστικής, ομοφοβικής και τρανσφοβικής βίας θα μπορούν να τύχουν της κατάλληλης υποστήριξης

Δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων⁹

Οι ποινικές διαδικασίες στην Ελλάδα αρχίζουν με τη διερεύνηση του εγκλήματος. Μερικές φορές της έρευνας προηγείται προκαταρκτική έρευνα. Σκοπός της προκαταρκτικής έρευνας είναι να εξετάσει τις περιστάσεις της υπόθεσης και να αποφασίσει αν θα κινηθεί ποινική διαδικασία ή όχι. Η αστυνομία και το δικαστικό σώμα (ο εισαγγελέας ή / και ο ανακριτής) διεξάγουν την έρευνα. Στο τέλος της έρευνας ο αρμόδιος για την υπόθεση αστυνομικός διαβιβάζει στον εισαγγελέα όλα τα συλλεχθέντα υλικά. Ο εισαγγελέας εξετάζει το έργο που έχει γίνει μέχρι τώρα και διαβιβάζει την υπόθεση στο δικαστήριο μαζί με την πρότασή του σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να προχωρήσει η υπόθεση.

Το δικαστήριο, αφού επανεξετάσει το φάκελο της υπόθεσης και την πρόταση του εισαγγελέα, μπορεί να ξεκινήσει δίκη ή να κλείσει την υπόθεση. Κατά τη διάρκεια της δίκης, το δικαστήριο εξετάζει όλα τα στοιχεία που συλλέγονται και αποφασίζει για την ενοχή του εναγομένου. Εάν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι ο κατηγορούμενος είναι ένοχος, τον τιμωρεί και επιβάλλει ποινή. Αν ο κατηγορούμενος διαπιστωθεί ότι δεν είναι ένοχος, το δικαστήριο τον απαλλάσσει.

Δεν παρέχονται πληροφορίες σε μη υπηκόους σχετικά με τα δικαιώματα των υπόπτων και κατηγορουμένων.

Νομική συνδρομή

Το σύστημα νομικής βοήθειας παρουσιάζεται κυρίως στους αιτούντες άσυλο μέσω της νομικής βοήθειας που μπορούν να λάβουν κατά τη διαδικασία διεθνούς προστασίας τους.

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) δημιούργησε την ιστοσελίδα help.unhcr.org/greece για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα που παρέχονται σε 5 γλώσσες

⁹ https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-el-en.do?member=1

(ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, αραβικά και φάρσα). Σε αυτή την ιστοσελίδα μπορείτε να βρείτε πληροφορίες σχετικά με:

- ✓ Πού μπορείτε να ζητήσετε βοήθεια στην Ελλάδα
- ✓ Πώς μπορείτε να υποβάλετε αίτηση ασύλου στην Ελλάδα
- ✓ Πώς μπορείτε να υποβάλετε αίτηση για μετεγκατάσταση, τη διαδικασία μεταφοράς σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα
- ✓ Πώς μπορείτε να υποβάλετε αίτηση για οικογενειακή επανένωση, διαδικασία επανένωσης με ένα στενό μέλος της οικογένειας σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα
- ✓ Ποια δικαιώματα και καθήκοντα έχετε ως πρόσφυγας ή αιτούντα άσυλο στην Ελλάδα
- ✓ Τρόπος λήψης πληροφοριών αν θέλετε να επιστρέψετε οικειοθελώς στη χώρα σας
- ✓ Ο ρόλος και οι δραστηριότητες της Ύπατης Αρμοστείας στην Ελλάδα

Κύριοι νομικοί κανόνες – σε ποιες περιπτώσεις παρέχεται νομική βοήθεια, ποιες είναι οι προϋποθέσεις για την απόκτηση της;

Η βασική προϋπόθεση για τη χορήγηση νομικής συνδρομής είναι το χαμηλό εισόδημα των πολιτών (ειδικότερα, το οικογενειακό εισόδημα δεν πρέπει να ξεπερνά τα 2/3 του ετήσιου προσωπικού εισοδήματος που ορίζεται από τη γενική συλλογική σύμβαση εργασίας). Ο νόμος 3226/2004 προβλέπει νομική βοήθεια σε περιπτώσεις ιδιωτικού και ποινικού δικαίου. Η νομική συνδρομή, σε αυτές τις περιπτώσεις, δεν περιορίζεται μόνο στα δικαστικά έξοδα (φορολογικά γραμματόσημα), αλλά επεκτείνεται και στη διάταξη περί νομικής παρουσίας (δικηγόρος).

Η νομική συνδρομή παρέχεται ξεχωριστά για κάθε δίκη, ισχύει σε ένα και κάθε επίπεδο δικαιοδοσίας και σχετίζεται με την εκτέλεση της απόφασης. Η παροχή νομικής συνδρομής παρέχεται με την προϋπόθεση ότι τα υποβληθέντα ένδικα μέσα είναι παραδεκτά και δεν είναι προφανώς αβάσιμα ή μειονεκτικά. Η σημασία της υπόθεσης στον προσφεύγοντα λαμβάνεται επίσης υπόψη. Συγκεκριμένα, ο νόμος αυτός τροποποίησε τα άρθρα 194-204 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Σε περιπτώσεις διακρίσεων, ο διαδικαστικός ρόλος των ΜΚΟ δεν υπερβαίνει τις ελάχιστες απαιτήσεις του άρθρου 7 παρ. 2 της οδηγίας 2000/43. Πρέπει να τονιστεί ότι η προϋπόθεση της πληρεξουσιότητας για την υποστήριξη ατόμων που είναι θύματα διακρίσεων είναι πολύ πιο περιοριστική από την απαίτηση "συναίνεσης" που προβλέπεται στο άρθρο 7 παρ. 2 της οδηγίας 2000/43. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι τα θύματα διακρίσεων ανήκουν συχνά σε ευάλωτες ομάδες, η κατάσταση αυτή μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα εκπροσώπησής τους από τις ΜΚΟ. Επιπλέον, οι νομικές οντότητες πρέπει να έχουν ως θεμελιώδη στόχο τη διατήρηση της καταπολέμησης των διακρίσεων. Αυτή η προϋπόθεση μπορεί επίσης να περιορίσει το πεδίο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που μπορεί να αντιπροσωπεύουν θύματα διακρίσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η στήριξη των ΜΚΟ είναι ζωτικής σημασίας δεδομένου ότι αποτελούν το ενημερωμένο τμήμα της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα των εξελίξεων στη νομοθεσία κατά των διακρίσεων. Οποιαδήποτε νομική οντότητα, ένωση, ένωση ή ομάδα προσώπων μπορεί να υποβάλει καταγγελία στον Συνήγορο του Πολίτη.

Οι ενώσεις και οι οργανώσεις που έχουν νομική προσωπικότητα μπορούν να συμμετέχουν σε δικαστικές διαδικασίες. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Ελληνικών Συνδέσμων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, οι οργανώσεις και οι υπηρεσίες της κοινωνίας των πολιτών ασχολούνται με την "δυναμική δραστηριότητα κατά των διακρίσεων και την δράση υπέρ της ένταξης". Ωστόσο, στην πράξη, οι ΜΚΟ και άλλοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών ασχολούνται περισσότερο με δραστηριότητες όπως η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα, η δικτύωση και η διάδοση πληροφοριών, παρά η συμμετοχή σε διαμεσολάβηση ή η συμμετοχή σε δικαστικές διαδικασίες. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο επικοινωνίας με ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων, σε θέματα όπως η προστασία των Ρομά. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ΜΚΟ έχουν αρχίσει να υποβάλλουν καταγγελίες στον Συνήγορο του Πολίτη, οι οποίες ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο, όχι μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις διακρίσεων, αλλά επίσης να προκαλέσουν αλλαγή πρακτικών διακρίσεων. Για παράδειγμα, το Πανελλήνιο Δίκτυο Μεταναστών και η Οργάνωση Ενωμένων Αφρικανών Γυναίκων κατέθεσαν καταγγελία για φυλετικές διακρίσεις σε παιδιά μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα με το αιτιολογικό ότι τα αρμόδια Τμήματα δεν εκδίδουν πιστοποιητικά γέννησης αλλά μόνο εγγραφές σε γεννήσεις παιδιών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, από αλλοδαπούς γονείς. Μολονότι ο Συνήγορος του Πολίτη δεν διαπίστωσε παραβίαση του Ν. 3304/2005, δεδομένου ότι η πρακτική είναι τεχνικά νόμιμη, είναι η διαφοροποίηση λόγω της ιθαγένειας, η καταγγελία πυροδότησε τον Συνήγορο να συλλέξει πληροφορίες για να ξεκινήσει τη διαμεσολάβηση υπό το φως των επιπτώσεων που έχει αυτή η πρακτική στην κοινωνική συνύπαρξη.

Οι υπηρεσίες νομικής βοήθειας απαιτούνται ιδιαίτερα στις ακόλουθες περιπτώσεις¹⁰:

- Καταχώριση των αιτούντων άσυλο από τις αστυνομικές αρχές (κατά την άφιξή τους στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου): οι αιτούντες άσυλο πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι για τα δικαιώματά τους και για τη διαδικασία όσο το δυνατόν νωρίτερα για να εξασφαλίσουν δίκαιη και αποτελεσματική επεξεργασία των απαιτήσεών τους και έγκαιρη αναγνώριση τρωτών σημείων (π.χ. βασανιστήρια, σεξουαλική και σωματική βία, ασθένειες ψυχικής υγείας, ανήλικοι)
- Αξιολόγηση ευπάθειας: Καθώς η ευπάθεια μπορεί να εκτιμηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, θα πρέπει να παρέχεται νομική βοήθεια στους αιτούντες προκειμένου να έχουν πρόσβαση στην πληροφορία και να λαμβάνουν βοήθεια για την εκπόνηση και υποστήριξη της αίτησής ευπάθειας τους (υποβολή αίτησης, ιατρικά αρχεία κ.λπ. καθώς και την αναθεώρηση πιθανών αρνητικών προηγούμενων αποφάσεων σχετικά με την ευπάθεια.
- Υποβολή αιτήσεων: Απαιτείται επίσης νομική συνδρομή για την υποβολή διαφόρων αιτήσεων ενώπιον της Υπηρεσίας Ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους εγγραφής, αιτήσεων για τη συνέχιση της εξέτασης των αιτήσεων ασύλου που έχουν κλείσει στο πλαίσιο του "συστήματος αρχειοθέτησης" (διακοπή της εξέτασης), των αιτήσεων αναγνώρισης ευπάθειας, αίτηση για επίστευση της ημερομηνίας συνέντευξης κλπ.
- Συνέντευξη για το άσυλο: η νομική βοήθεια και η εκπροσώπηση κατά την πρώτη συνέντευξη είναι ουσιαστικής σημασίας. Αυτή είναι η πρώτη και η κύρια ευκαιρία των αιτούντων να μιλήσουν για την ιστορία τους και να αποδείξουν το παραδεκτό και την επιλεξιμότητα της αίτησής τους για διεθνή προστασία. Είναι επίσης η ευκαιρία τους να επεξεργαστούν πιθανά στοιχεία ευπάθειας που θα μπορούσαν να είχαν περάσει απαρατήρητα σε προηγούμενα στάδια. Οι αιτούντες πρέπει να προετοιμαστούν εκ των προτέρων για να μπορέσουν να διατυπώσουν με αληθοφανή και συνεπή τρόπο τον ισχυρισμό τους. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, θα πρέπει να παρίσταται δικηγόρος προκειμένου να διασφαλίζεται η νομιμότητα και η δικαιοσύνη της διαδικασίας, να τίθενται συμπληρωματικές ερωτήσεις και να γίνονται οι αναγκαίες παρατηρήσεις και συστάσεις, ιδίως όταν τα περιστατικά της υπόθεσης δεν φαίνονται σαφή. Επιπλέον, ο δικηγόρος μπορεί να υποβάλει στη συνέχεια ένα υπόμνημα και πρόσθετα έγγραφα, ενισχύοντας τις αξιώσεις και παρέχοντας νομική ανάλυση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι αυτή η διαδικασία προσφυγής είναι, καταρχήν, γραπτή και δεν περιλαμβάνει ακροαματική διαδικασία, ένα πλήρες αρχείο υποθέσεων και μια καλά εκπροσωπούμενη υπόθεση θα μπορούσαν να είναι ανεκτίμητα.
- Η εφαρμογή της διαδικασίας «Δουβλίνου» (επανένωση οικογενειών και ανάληψη αιτήσεων / επανεξετάσεων / προσφυγών): η οποία συχνά συνεπάγεται την αλληλεπίδραση πολλών κρατών μελών, περίπλοκες νομικές διατάξεις (χωρίς ομοιόμορφη ερμηνεία από όλους τους ενδιαφερόμενους) και αυστηρές προθεσμίες (όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης κλπ.) καθώς ο προσφεύγων περνάει τη διαδικασία και, στην περίπτωση της οικογενειακής επανένωσης, με τη συνεργασία των μελών της οικογένειας, ενδεχομένως με τους δικηγόρους τους και με ένα επιπλέον αποδεικτικό βάρος (για να αποδείξει τη σχέση). Η άμεση ενημέρωση των αιτούντων σχετικά με το δικαίωμά τους να επιδιώξουν την οικογενειακή επανένωση δυνάμει του κανονισμού του Δουβλίνου είναι ζωτικής σημασίας, προκειμένου να μην υπερβούν οι σχετικές προθεσμίες, με κίνδυνο να απορριφθεί η προσφυγή τους από άλλες χώρες της ΕΕ ως अपαράδεκτη.
- Προσφυγή ενώπιον των επιτροπών προσφυγών: Δεδομένου ότι η διαδικασία είναι κατ' αρχήν γραπτή, απαιτείται η παροχή νομικής συνδρομής για την υποβολή των απαραίτητων εγγράφων που θα περιλαμβάνουν τους λόγους για τους οποίους θα προσβάλλεται η αρνητική απόφαση και οι ελλείψεις της διαδικασίας (σημείωμα, πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία, ιατρικά αρχεία κ.λπ.). Παρόλο που υπάρχει ένα κρατικό σύστημα παροχής νομικής συνδρομής, δεν καλύπτονται σήμερα οι ανάγκες, καθώς μόνο 23 δικηγόροι προσλήφθηκαν από την Υπηρεσία Ασύλου για την παροχή νομικών υπηρεσιών σε 17.633 αιτούντες άσυλο οι οποίοι αμφισβήτησαν τις πρωτοβάθμιες αποφάσεις από το 2016.
- Αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου: μόνο οι δικηγόροι έχουν δικαίωμα ακρόασης στα ελληνικά δικαστήρια και ως εκ τούτου απαιτείται νομική συνδρομή σε αυτό το στάδιο για να προετοιμάσουν τον φάκελο, να εκπροσωπήσουν την υπόθεση και να βοηθήσουν τον αιτούντα να πλοηγηθεί στην ελληνική δικαστική διαδικασία για τον επιπλέον λόγο για της επιβολής υψηλών νομικών αμοιβών. Η παροχή νομικής συνδρομής δεν είναι πάντα διαθέσιμη για περιπτώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως αυτές. - Κράτηση: η προσωπική ελευθερία είναι θεμελιώδες δικαίωμα και πρέπει να διασφαλιστεί ότι η κράτηση χρησιμοποιείται ως έσχατη λύση. Οι

¹⁰ Legal Aid (Individual Legal Representation in Asylum/Refugee Context) for Migrants, Asylum Seekers and Refugees in Greece: Challenges and Barriers Legal Aid Actors Task Force January 2018
<http://metadrasl.org/wp-content/uploads/2018/02/legal-aid-gaps-greece.pdf>

κρατούμενοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη νομική συνδρομή και εκπροσώπηση κατά τη διαδικασία ασύλου τους, καθώς και για να αμφισβητούν την απόφαση κράτησης και την ενδεχόμενη απόφαση απέλασης / επανεισδοχής. Οι δικηγόροι είναι ουσιώδεις για τη διασφάλιση των διαδικαστικών εγγυήσεων των κρατούμενων και του δικαιώματος να προσφύγουν στις αρμόδιες αρχές σε εύθετο χρόνο.

- Πράξεις ληξιαρχείου: υπάρχουν διάφορες ελλείψεις σε αυτή την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες (π.χ. έλλειψη δικαιώματος διερμηνείας). Για τη νέα γεννηθείσα καταχώρηση, η νομική συνδρομή θα βοηθούσε στην ορθή συλλογή δεδομένων, όπως απαιτείται από τον νόμο για την καταγραφή των γεννήσεων (π.χ. τα ονόματα των γονέων και την κατάστασή τους).

- Κοινωνικές παροχές: η πρόσβαση στην υγεία, η κοινωνική ασφάλιση, τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας ήταν προβληματικά χωρίς τη βοήθεια νομικής συνδρομής. Ο νόμος είναι κακώς κωδικοποιημένος και βασίζεται κυρίως σε διάφορες κυβερνητικές εγκυκλίους που δεν είναι σαφείς σχετικά με τη σχετική διαδικασία.

- Πρόσβαση στη δικαιοσύνη: ο Αστικά δικαστήρια: οι αιτούντες άσυλο συχνά δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις διατυπώσεις για να λάβουν βοήθεια για αστικές νομικές συνδρομές (π.χ. φορολογική δήλωση για να αποδείξουν ότι είναι άποροι). Η νομική συνδρομή θα ήταν επιθυμητή σε πολλές περιπτώσεις, ιδίως η κηδεμονία και η διόρθωση των δεδομένων που καταχωρήθηκαν στις πράξεις μητρώου. Ποινικά δικαστήρια: Η ελληνική νομοθεσία προβλέπει δωρεάν νομική συνδρομή, αλλά στην πράξη τα δικαστήρια θα διορίζουν μόνο δικηγόρους για πολύ σοβαρά εγκλήματα (κακοουργήματα). Αμέτρητοι άλλοι πρέπει να περιηγούνται μόνοι τους στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και μερικές φορές μένουν χωρίς διερμηνείς.

- Δικαίωμα καταλύματος / στέγασης / συνθήκες υποδοχής και δικαίωμα παροχής νομικής συνδρομής: Οι απογοητευτικές συνθήκες υποδοχής σε κέντρα κράτησης και RIC, καθώς και σε στρατόπεδα προσφύγων, υπονομεύουν την ικανότητα των αιτούντων να υποστηρίξουν τις αξιώσεις τους και να επικοινωνούν επαρκώς με τους δικηγόρους τους.

• **Κύριοι φορείς και άλλοι**

Σύμφωνα με την ηλεκτρονική πλατφόρμα που δημιουργήθηκε από το «Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων»¹¹, υπάρχει μια βάση δεδομένων με 21 ΜΚΟ, εθελοντικές οργανώσεις, κοινωνικές οργανώσεις και άλλα ιδρύματα που παρέχουν νομική υποστήριξη σε αλλοδαπούς. Οι πληροφορίες συγκεντρώθηκαν τον Απρίλιο-Ιούνιο του 2016.

Ορισμένα αντιπροσωπευτικά ιδρύματα και ενδιαφερόμενα μέρη που προσφέρουν νομική υποστήριξη είναι:

- ✓ PRAKSIS / Κέντρο Νομικών Πληροφοριών / δωρεάν νομική συμβουλευτική σε όλες τις ευάλωτες και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες του πληθυσμού
- ✓ ARSIS-SOLIDARITY NOW / Νομική βοήθεια και παροχή συμβουλών από την ARSIS στο Κέντρο Αλληλεγγύης της Αθήνας (με την υποστήριξη του Δικτύου Solidarity Now).
- ✓ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ -Κρατικό ίδρυμα / Τηλεφωνική γραμμή με καταγεγραμμένες πληροφορίες για αιτούντες άσυλο σε 10 γλώσσες: 210 69 88 660
- ✓ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ (Συνήγορος του Πολίτη) / Ανεξάρτητη αρχή / Ο ιστότοπος του Συμβούλου των Προσφύγων έχει νομικές πληροφορίες σχετικά με τους πρόσφυγες, μετανάστες και ομογενείς. Επιπλέον, ο Σύμβουλος μεσολαβεί δωρεάν για να επιλύσει συγκεκριμένες περιπτώσεις που σχετίζονται με φόρους, τράπεζες κ.λπ. που αντιμετωπίζουν αυτές οι ομάδες (π.χ. προβλήματα κατά την κατάθεση εγγράφων σε μια κυβερνητική δομή).
- ✓ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (G.C.R.) / Σύλλογος αναγνωρισμένος ως φιλανθρωπικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός / Νομική υπηρεσία και παροχή συμβουλών.
- ✓ ΟΜΑΔΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ / Νομική υποστήριξη, ειδικά για θέματα προσφύγων και μεταναστών.
- ✓ METAdrasi / ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΣΥΛΟΥ / ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ) ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

• **Σχετικές διαδικασίες - πώς να υποβάλετε αίτηση και να λάβετε νομική συνδρομή.**

¹¹ <http://refugees.gr/social-services-en/>

Οι ΜΚΟ προσφέρουν δωρεάν νομική βοήθεια σε άτομα που δικαιούνται διεθνούς προστασίας, μέσω τοπικών δικηγόρων στα νησιά όπου συγκεντρώνεται ο πληθυσμός (Σάμος, Χίος, Λέσβος, Κως και Λέρος) και στις κύριες πόλεις της Ελλάδας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι δικηγόροι αναλαμβάνουν τα ακόλουθα καθήκοντα:

- παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών νομικής υποστήριξης εντός των χώρων κράτησης και των χώρων φιλοξενίας που βρίσκονται τα μέλη της ομάδας στόχου (αστυνομικό τμήμα, εγκαταστάσεις κράτησης, κέντρα κράτησης / κέντρα ελέγχου / κέντρα πρώτης υποδοχής, προσωρινά κέντρα φιλοξενίας)
- ενημέρωση των νεοαφιχθέντων σχετικά με το δικαίωμα υποβολής αίτησης ασύλου, σχετικά με τη διαδικασία ασύλου, σχετικά με τον κανονισμό Δουβλίνο III και το καθεστώς μετεγκατάστασης
- παροχή νομικής συνδρομής σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου
- εντοπισμός και υποστήριξη ευπαθών περιπτώσεων
- Παροχή πληροφοριών στους κρατούμενους και παρέμβαση κατά περίπτωση.

Οι υπηρεσίες είναι κυρίως συμβουλευτικού χαρακτήρα και προσφέρονται με τη μορφή ατομικών συνόδων υποστήριξης. Η δραστηριότητα όμως δεν περιορίζεται στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, αλλά συχνά προωθούν την υποστήριξη των αιτημάτων των δικαιούχων μέσω τηλεφωνικών και γραπτών παρεμβάσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μέσω της φυσικής παρουσίας δικηγόρων σε δημόσιες υπηρεσίες και ιδρύματα για την υποστήριξη των αιτημάτων τους και γενικά με την ανάληψη όλων των απαραίτητων πρωτοβουλιών. Υπάρχουν επίσης κέντρα Drop-In σε μεγάλες πόλεις όπου παρέχεται νομική βοήθεια, καθώς και σε απευθείας σύνδεση υπηρεσίες.

II. Μεθοδολογία διδασκαλίας των βασικών αρχών του εθνικού δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων

1. Προφίλ και προσόντα των εκπαιδευτικών - π.χ. τακτικό εκπαιδευτικό προσωπικό / εξωτερικούς εμπειρογνώμονες · δικηγόροι / κοινωνικοί λειτουργοί / ψυχολόγοι...

Μετά από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης αποδείχθηκε ότι τα μαθήματα διδασκαλίας διεξάγονται κυρίως από μερικώς απασχολούμενους αλλά και από εθελοντές που πιστοποιούνται είτε στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως ξένης γλώσσας είτε στην πολυπολιτισμική εκπαίδευση) ή έχουν αποκτήσει μεγάλη εμπειρία στη διδασκαλία. Δεν υπάρχουν εξωτερικοί εμπειρογνώμονες που συμμετέχουν στα μαθήματα, καθώς αυτά είναι αυστηρά μαθήματα γλωσσών.

2. Μέθοδοι διδασκαλίας

Η κύρια μέθοδος διδασκαλίας γλωσσικών μαθημάτων στην Ελλάδα είναι διαλέξεις. Ειδικά στα επίπεδα A1 και A2 όπου οι συμμετέχοντες δεν μιλούν ελληνικά (μόνο τα βασικά). Οι αρχάριοι ενθαρρύνονται να επιτυγχάνουν ευχέρεια στην προφορική επικοινωνία για να διευκολύνουν την καθημερινή τους ζωή. Ως εκ τούτου, το διδακτικό υλικό, κυρίως για αρχάριους, αποτελείται από κείμενα ή διάλογους αυθεντικής ομιλίας, καλύπτοντας μια ποικιλία επικοινωνιακών συνθηκών προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες. Ορισμένες από αυτές τις συνθήκες επικοινωνίας βρίσκονται στην αγορά, στις δημόσιες συγκοινωνίες, σε δημόσιο γραφείο, στο γιατρό ή σε

συνέντευξη για δουλειά. Υλικό από πραγματική ζωή στην πόλη, όπως πραγματικά εισιτήρια, αποδείξεις ή λογαριασμοί, ενώ το διδακτικό υλικό πλαισιώνεται από εικόνες που κάνουν το μάθημα πιο ζωντανό, αποφεύγοντας όσο το δυνατόν περισσότερο τη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα. Για την περιγραφή των λέξεων χρησιμοποιούνται μικρά σκίτσα. Με αυτά τα μέσα η διδασκαλία γίνεται πιο παιχνιδιάρικη και διασκεδαστική.

Στα επίπεδα B1, B2 ενθαρρύνονται οι διαλογικές συζητήσεις και μέθοδοι εκπαίδευσης περισσότερο ενηλίκων. Στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, τα μαθήματα είναι επικεντρωμένα στο μαθητή, προωθώντας τη συμμετοχή των μαθητών μέσω συνεργατικών ασκήσεων στην τάξη και διαδραστικών διαλόγων που βασίζονται συχνά στο πολιτιστικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων. Στόχος τους είναι να ανταλλάξουν τις διαφορετικές πολιτιστικές εμπειρίες τους. Σύμφωνα με τη Βασιλική Τσίλα, καθηγήτρια ελληνικής γλώσσας της ΜΕΤΑδρασης χρησιμοποιούνται πηγές βίντεο και ήχου για να καταστήσουν τα μαθήματα πιο διαδραστικά. Επιπλέον, ορισμένες πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελούν επίσης μέρος του προγράμματος σπουδών, όπως οι επισκέψεις σε μουσεία που διαμορφώνουν μια ενδεικτική εικόνα της κουλτούρας και του πολιτισμού. Σε γενικές γραμμές, τα μαθήματα γλωσσών γίνονται αντιληπτά ολιστικά με στόχο να μην απομονωθούν οι συμμετέχοντες από το πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον.

3. Συμπερίληψη των κοινοτήτων υποδοχής στο πρόγραμμα σπουδών κοινωνικού προσανατολισμού

Οι κοινότητες υποδοχής δεν συμμετέχουν στα προγράμματα κοινωνικού προσανατολισμού.

4. Μελέτη περίπτωσης

Η ΜΕΤΑδραση από τον Σεπτέμβριο του 2010 δραστηριοποιείται στην εκμάθηση της ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Τα μαθήματα είναι εντατικά και προσαρμόζονται στις γλωσσικές ιδιαιτερότητες / ικανότητες των συμμετεχόντων, καθώς και στις ανάγκες διαβίωσης και ένταξής τους.

Ο κύριος στόχος είναι να επιτευχθεί η ευελιξία στην προφορική επικοινωνία για αρχάριους (κυρίως για να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην αγορά εργασίας) σε σύντομο χρονικό διάστημα και να πιστοποιηθεί η επάρκεια στα ελληνικά μέσα από τις κατάλληλες Πανεπιστημιακές εξετάσεις σε προχωρημένο επίπεδο. Η συγκεκριμένη δράση υλοποιείται σε συνεργασία με το Κέντρο Διδασκαλίας Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου Αθηνών (ίδρυμα με μακρόχρονη εμπειρία στη Διδασκαλία της Νεοελληνικής ως Ξένης Γλώσσας). Οι συνεργαζόμενοι καθηγητές, η μεθοδολογία και το διδακτικό υλικό προέρχονται από το συγκεκριμένο Πανεπιστημιακό Τμήμα.

Για να είναι αποτελεσματική, η διδασκαλία μιας γλώσσας σε μη γηγενείς ομιλητές δεν πρέπει να απομονώνεται από τις περιβάλλουσες κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες. Ως εκ τούτου, πολιτιστικά προσανατολισμένες συνεδριάσεις, επισκέψεις σε μουσεία, καθώς και διαπολιτισμικές δραστηριότητες αποτελούν επίσης μέρος του προγράμματος σπουδών τους. Ως εκ τούτου, για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης, η ΜΕΤΑδραση έχει επιλεγεί ως η πιο αντιπροσωπευτική περίπτωση.

Την Πέμπτη 5 Απριλίου 2018 στις εγκαταστάσεις της ΜΕΤΑδραση στην Αθήνα η Δέσποινα Κοντορίζου, υπεύθυνη του έργου RACCOMBAT για το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, έκανε την πρώτη συνεδρίαση παρατήρησης σε ένα μάθημα γλώσσας B1. Υπήρχαν 14 ενήλικες που παρακολούθησαν (5 Άνδρες και 9 Γυναίκες). Συνήθως οι μαθητές είναι περισσότεροι, αλλά λόγω των διακοπών του Πάσχα κάποιοι απουσίαζαν. Ήταν ένα μάθημα διάρκειας 2 ωρών. Οι παρευρισκόμενοι, όπως εξήγησε η καθηγήτρια, προετοιμάζονται να δώσουν εξετάσεις τον Μάιο για την ελληνική γλώσσα και συνεπώς εργάζονται εντατικά προς αυτό τον στόχο.

Ενώ περίμενα να ξεκινήσει η τάξη, υπήρχαν αφίσες στους τείχους που ενημέρωναν για τα μαθήματα γλώσσας και πώς να συμμετέχουν σε πολλές γλώσσες. Υπήρχαν επίσης αφίσες στα αραβικά, Φάρσι, Κιρμανζί, Παस्तού και πολλές άλλες γλώσσες και επίσης μεταφρασμένα στα ελληνικά ρητά που σε εισάγουν στο πολυπολιτισμικό

περιβάλλον. Τέλος υπήρχαν αφίσες που ενημερώνουν ότι τα μαθήματα γλωσσών λαμβάνουν χώρα και πρέπει να κάνουμε ησυχία!

Πριν είχα την ευκαιρία να συζητήσω με το δάσκαλο για το πρόγραμμα σπουδών, τις μεθόδους διδασκαλίας, τα επίπεδα των μαθημάτων και τους "μαθητές".

Μπαίνοντας στην αίθουσα είχα την ευκαιρία να συστήσω τον εαυτό μου ως ερευνητής κοινωνικού προσανατολισμού. Εξήγησα ότι θέλω να κάνω παρατηρήσεις για να αποκτήσω πραγματική εμπειρία ζωής.

Η διάλεξη που παρακολούθησα αφορούσε την απασχόληση. Υπήρχε μια εικόνα με άτομα διαφορετικών επαγγελμάτων και ο δάσκαλος ζήτησε από τους συμμετέχοντες να το περιγράψουν. Έχει τεθεί συζήτηση σχετικά με την κατάσταση των χωρών τους όσον αφορά την εργασία, εάν εργάζονται στην Ελλάδα, αν ψάχνουν για δουλειά και εάν ναι, με ποιο τρόπο αναζητούν εργασία. Ως εκ τούτου εκτός από την εκμάθηση της γλώσσας, είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν πολύτιμες πληροφορίες για την απασχόληση - το σημερινό οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, την αναζήτηση εργασίας κ.λπ.

Στη συνέχεια ακολούθησε μια δοκιμασία ακρόασης (λόγω του γεγονότος ότι η ακρόαση αποτελεί μέρος της διαδικασίας εξέτασης) όπου ένας σύμβουλος απασχόλησης παρείχε συμβουλές σε άτομα που αναζητούσαν θέση εργασίας. Οι ενήλικες έπρεπε να ακούν προσεκτικά και να γεμίζουν κενά ως μορφή άσκησης. Μετά το τέλος είχαν την ευκαιρία να βρουν τις απαντήσεις και ο δάσκαλος παρείχε το κείμενο σε χαρτί έτσι ώστε οι μαθητές να το διαβάσουν στο σπίτι. Ως εκ τούτου, δόθηκε επιπλέον καθοδήγηση στην απασχόληση.

Στο τέλος του μαθήματος ξεκίνησε μια συζήτηση σχετικά με τα οφέλη που αποκτούν μέσω των μαθημάτων εκτός από την εκμάθηση της γλώσσας. Μια γυναίκα από την Αίγυπτο ισχυρίστηκε ότι είναι ένας καλός λόγος για κοινωνικοποίηση, καθώς δεν εργάζεται και ξοδεύει πολύ χρόνο στο σπίτι. Ένας άνδρας από τη Συρία είπε ότι οι ευκαιρίες απασχόλησης εμφανίζονται συναντώντας άλλους ανθρώπους. Μια γυναίκα από την Παλαιστίνη είπε ότι έχουν την ευκαιρία να ανταλλάξουν την εμπειρία τους ως νεοφερμένοι στην Ελλάδα, να γνωρίσουν κάποιους Έλληνες (τον δάσκαλό τους, άλλους εργαζόμενους της οργάνωσης κλπ.), Να μάθουν τον πολιτισμό και να βελτιώσουν τη ζωή τους.

Στο μάθημα Α1 που είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω την ίδια μέρα οι μαθητές δεν είχαν την ικανότητα να ανταλλάξουν πληροφορίες στα ελληνικά. Για αυτό το λόγο το μάθημα ήταν περισσότερο προσανατολισμένο στην εκμάθηση γλώσσας.

Η δεύτερη επίσκεψή μου πραγματοποιήθηκε στις 24 Απριλίου 2018 σε επίπεδο Β2. Το μάθημα ξεκίνησε με μια συζήτηση που άρχισε από τον δάσκαλο για την ανακύκλωση και τα οφέλη της. Κάθε μαθητής ρωτήθηκε αν ανακυκλώνει, τι είδους υλικά, εάν υπάρχουν κάδοι στη γειτονιά τους για ανακύκλωση, πώς πρέπει να αφήνουμε τα απόβλητα στους κάδους ανακύκλωσης κλπ. Όλες αυτές οι συζητήσεις στοχεύουν στην παροχή περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και παράλληλα ενημερώνουν για τους σωστούς τρόπους ανακύκλωσης.

Συζητήθηκε επίσης η οικιακή οικονομία και τα χρήματα που δαπανώνται για δημόσιες υπηρεσίες (ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, τηλέφωνο κ.λπ.). Υπήρξε συζήτηση για το φθηνότερο ηλεκτρικό ρεύμα που προσφέρει η ελληνική εταιρεία ηλεκτρισμού κατά τη διάρκεια της νύχτας και ποια είναι η διαδικασία για να το χρησιμοποιήσει κάποιος.

Οι συζητήσεις αυτές χρησίμευαν ως εισαγωγή στο κομμάτι της γραμματικής που ακολούθησε και που αφορούσε στη διδασκαλία μελλοντικών χρόνων. Η καθηγήτρια μου εξήγησε ότι το πρώτο μέρος του μαθήματος στα επίπεδα Β είναι ένας συμμετοχικός διάλογος μεταξύ των μαθητών σχετικά με θέματα που σχετίζονται με τον κοινωνικό προσανατολισμό όσον αφορά την ανταλλαγή εμπειριών σε συγκεκριμένα θέματα σχετικά με την καθημερινότητά τους.

Σύμφωνα με την κ. Βασιλική Τσιχλά, καθηγήτρια ελληνικής γλώσσας που εργάζεται στη ΜΕΤΑδραση: "Τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας σε μη-γεννηείς ομιλητές (μετανάστες, πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο) συμβάλλουν στη σταδιακή ένταξή τους στην κοινωνία υποδοχής για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, των διακρίσεων και της ξενοφοβίας.

Πρώτα απ' όλα - ειδικά για αρχάριους - ενθαρρύνουμε τους μαθητές να επιτύχουν ευχέρεια στην προφορική επικοινωνία για να διευκολύνουν την καθημερινότητά τους. Αυτό είναι πολύ σημαντικό δεδομένου ότι γίνονται όλο και πιο ανεξάρτητοι ώστε να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες, ενώ τους βοηθά να κοινωνικοποιηθούν.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το διδακτικό υλικό - κυρίως για αρχάριους - αποτελείται από διαλόγους ή κείμενα αυθεντικού λόγου, που καλύπτουν ποικίλες επικοινωνιακές συνθήκες που βρίσκονται στην αγορά, σε δημόσιες συγκοινωνίες, σε δημόσιο αξίωμα, στο γιατρό ή μια συνέντευξη για μια δουλειά. Μέσα από αυτό το επικοινωνιακό υλικό, έχουμε την ευκαιρία να ενημερώσουμε τους εκπαιδευόμενους σχετικά με ορισμένες πτυχές της ζωής στην πόλη για να τους κάνουμε να αισθανθούν πιο άνετα. Για παράδειγμα, ενημερώνονται για τις μεταφορές στην Αθήνα (γραμμές μετρό, ηλεκτρονικά εισιτήρια, λεωφορεία, περιοχές) ή δημόσιες υπηρεσίες (ηλεκτρισμός, παροχή νερού, υπηρεσίες επικοινωνιών κλπ.). Το υλικό της πραγματικής ζωής στην πόλη, όπως πραγματικά εισιτήρια, αποδείξεις ή λογαριασμοί αποτελούν επίσης μέρος του διδακτικού υλικού. Ως εκ τούτου, τα ελληνικά μαθήματα λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες ενσωμάτωσης της ομάδας στόχου κάθε φορά αλλά προσαρμόζονται επίσης σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας καθώς προετοιμάζουμε τους φοιτητές για εθνικές εξετάσεις. Η πιστοποίηση σε επίπεδο A2 και άνω (B1, B2, C1) είναι πολύ χρήσιμη για την είσοδο στο χώρο εργασίας.

Επιπλέον, μέσω των μαθημάτων, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με κάποιες αξίες, έθιμα και πολιτισμό της κοινωνίας υποδοχής. Πρωθούμε τη συμμετοχή των φοιτητών, την αλληλεγγύη μεταξύ τους, τον σεβασμό, την ποικιλομορφία και την ισότητα μέσω ασκήσεων και διαδραστικών διαλόγων που υποστηρίζουν τη συνεργασία. Αυτές οι ασκήσεις και οι διαδραστικοί διάλογοι βασίζονται συχνά στο πολιτιστικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων, με στόχο την ανταλλαγή της διαφορετικής πολιτιστικής εμπειρίας μας.

Τέλος, θα ήθελα να προσθέσω ότι ορισμένες πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελούν επίσης μέρος του προγράμματος σπουδών, όπως οι επισκέψεις σε μουσεία που διαμορφώνουν μια ενδεικτική εικόνα της ελληνικής κουλτούρας και του πολιτισμού. Πρόσφατα, συμμετείχαν και μερικοί από τους σπουδαστές μας σε ένα πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα με τίτλο "ζούμε μαζί - δουλεύουμε μαζί" όπου είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για την ένταξη των μεταναστών στο χώρο εργασίας. Έτσι, γλωσσικά μαθήματα γίνονται αντιληπτά ολιστικά με στόχο να μην απομονώνονται οι συμμετέχοντες από τις γύρω πολιτιστικές και κοινωνικές συνθήκες. Συνοψίζοντας, θέλω να ολοκληρώσω με ένα αξιοσημείωτο γεγονός που διοργανώνουμε κάθε χρόνο. Στα γραφεία της ΜΕΤΑδρασης γιορτάζουμε το νέο έτος και οι μαθητές καλούνται να μαγειρέψουν το αγαπημένο τους παραδοσιακό φαγητό. Αυτό είναι μία πολύ επιτυχημένη δράση, καθώς οι μαθητές είναι πολύ ενθουσιασμένοι να επικοινωνήσουν την κουλτούρα και την παράδοση τους ».

III. Αξιολόγηση των επιπτώσεων του διδακτικού δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του κοινωνικού προσανατολισμού

1. Υφιστάμενες περιοδικές και ad hoc αξιολογήσεις του συστήματος κοινωνικού προσανατολισμού

Δεν υπάρχει αξιολόγηση του συστήματος κοινωνικού προσανατολισμού, καθώς στην περίπτωση της Ελλάδας αναφερόμαστε σε μαθήματα ελληνικής γλώσσας που οργανώνονται, παρακολουθούνται και αξιολογούνται από ΜΚΟ.

Για να αξιολογηθεί η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας υπάρχει γλωσσική διαδικασία εξέτασης. Επιπλέον, εκτός από το γλωσσικό τεστ, η πιστοποίηση ελληνικής γλώσσας μπορεί να γίνει με έναν από τους παρακάτω τρόπους: α) με πιστοποίηση από ελληνικό πρωτοβάθμιο ή δευτεροβάθμιο σχολείο, β) με πιστοποίηση από ξένα ελληνικά σχολεία, γ) με πιστοποίηση από τμήματα ελληνικής γλώσσας των ξένων πανεπιστημίων, δ) με πιστοποίηση που βεβαιώνει τη γνώση της ελληνικής γλώσσας. Σε σχέση με την τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, οι αρμόδιες επιτροπές του Υπουργείου Εσωτερικών εξετάζουν το επίπεδο γνώσης της γλώσσας με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

IV. Συμπεράσματα και Προτάσεις

1. Ικανότητα και δυνατότητα του συστήματος κοινωνικού προσανατολισμού για την ευαισθητοποίηση των δικαιούχων και τον εξοπλισμό τους απέναντι σε πράξεις ρατσισμού και ξενοφοβίας

- **Από άποψη κάλυψης - αριθμός ατόμων που καλύπτονται.**

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που καλύπτονται από μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Παρόλα αυτά, λόγω της περιορισμένης έκτασής της (όπως εξηγήθηκε παραπάνω) καλύπτει μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (ποσοστιαία εκτίμηση δεν είναι εφικτή) που κατοικεί στην Ελλάδα και επομένως έχει πολύ περιορισμένη ικανότητα να επηρεάσει τη διαδικασία ενσωμάτωσης συνολικά.

- **Όσον αφορά την κανονικότητα - το δίκαιο / τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν μέρος του προγράμματος σπουδών ή ad hoc συνεδρίες.**

Τα στοιχεία του δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν αποτελούν μέρος του προγράμματος σπουδών για αλλοδαπούς στην Ελλάδα.

- **Όσον αφορά τις καλυπτόμενες περιοχές.**

Όπως προαναφέρθηκε, τα μαθήματα γλωσσών που παρέχονται στην Ελλάδα είναι συνώνυμο των μαθημάτων κοινωνικού προσανατολισμού και άλλοι τομείς που καλύπτονται δεν αποτελούν μέρος του προγράμματος σπουδών.

- **Από την άποψη της καταλληλότητας του διδακτικού προσωπικού και της προσέγγισης.**

Το διδακτικό προσωπικό των γλωσσικών μαθημάτων είναι αρκετό καθώς οι περισσότεροι από αυτούς έχουν πιστοποιηθεί για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης γλώσσας ή έχουν πιστοποίηση για πολυπολιτισμική εκπαίδευση και έχουν προηγούμενη εμπειρία.

2. Συστάσεις - τομείς και πτυχές όπου πρέπει να επιδιωχθεί η βελτίωση

Μια ολιστική προσέγγιση στα ζητήματα μετανάστευσης και προσφύγων, με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό σχετικά με την ένταξή τους σε ολόκληρη τη χώρα, είναι απαραίτητη λόγω της κρίσης των προσφύγων και του μεγάλου αριθμού μη μόνιμων κατοίκων στην Ελλάδα.

Ένα στρατηγικό σχέδιο θα πρέπει να σχεδιάζεται και να συντονίζεται από το Υπουργείο Μετανάστευσης και να εφαρμόζεται από ΜΚΟ, ιδιωτικούς ή / και δημόσιους οργανισμούς ανάλογα με την εμπειρία και την ικανότητά τους.

Όσον αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση, θα πρέπει να δημιουργηθούν εκπαιδευτικά προγράμματα αξίας και προσανατολισμού για τους πρόσφυγες και τους κατόχους επικουρικής προστασίας.

Τα θέματα που καλύπτονται πρέπει να περιλαμβάνουν εκτός από τα μαθήματα γλώσσας:

1. Βασικές πληροφορίες για τη χώρα, τη μορφή κυβέρνησης, την ιστορία, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις.
2. Πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες στην Ελλάδα (τραπεζικές, δημόσιες μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, διαθεσιμότητα του Διαδικτύου, νόμισμα κ.λπ.).
3. Πληροφορίες σχετικά με την ενσωμάτωση στην κοινωνία, αρχές της μη διάκρισης. Βασικές γραπτές και άγραφες κατευθυντήριες ηθικές αρχές. Περιοχές στις οποίες ενδέχεται να υπάρχουν πολιτισμικές διαφορές - συμπεριλαμβανομένης της επικοινωνίας, της θρησκείας, των απόψεων σχετικά με την επίλυση συγκρούσεων, τη λήψη αποφάσεων, τη διαχείριση του χρόνου, την ατομική ευθύνη κ.λπ.
4. Πληροφορίες για την αγορά κατοικίας - δυνατότητες ενοικίασης, επαφές μίσθωσης, επιλογές πληρωμής.
5. Πληροφορίες για την απασχόληση - το σημερινό οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα, αναζήτηση εργασίας, ευκαιρίες μάθησης, υποστήριξη κοινωνικής μέριμνας. Δικαιώματα και ευθύνες κατά τη διάρκεια της ανεργίας, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, θεσμικό πλαίσιο για την υποστήριξη της ανεργίας.
6. Πληροφορίες για την εκπαίδευση - εκπαιδευτικό σύστημα, θεσμικό πλαίσιο, σπουδές ευκαιριών, βασική εκπαίδευση, εκπαίδευση για ενήλικες.
7. Πληροφοριακό και θεσμικό πλαίσιο για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου σε διάφορες ομάδες ενδιαφέροντος.
8. Πληροφορίες για το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης - οικογενειακοί ιατροί, ειδικοί, υγειονομική περίθαλψη για ενήλικες και παιδιά, αμειβόμενες υπηρεσίες, πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες υπό γενική κάλυψη, ασφάλιση υγείας. Κ.τ.λ
9. Πληροφορίες σχετικά με το κοινωνικό ασφαλές δίκτυο και το θεσμικό πλαίσιο για τη λήψη κοινωνικής βοήθειας.

Τα μαθήματα ένταξης θα μπορούσαν να είναι υποχρεωτικά ή να υπάρχει νόμιμο δικαίωμα συμμετοχής σε αυτά τα μαθήματα, ανάλογα με το καθεστώς διαμονής των ατόμων.

Οι γενικές μέθοδοι διδασκαλίας για το μάθημα κοινωνικού προσανατολισμού πρέπει να περιλαμβάνουν εκτός από τις διαλέξεις πρακτικές δραστηριότητες και διαδραστικές συζητήσεις κατά τη διάρκεια των μαθημάτων καθώς και άλλες μεθόδους διδασκαλίας κατάλληλες για την εκπαίδευση ενηλίκων. Επιπλέον, τα μαθήματα θα μπορούσαν να παρέχουν πολιτιστικές και εκπαιδευτικές επισκέψεις μελέτης, καθώς και επαγγελματικές επισκέψεις μελέτης. Η συμμετοχή των κοινωνιών υποδοχής θα βελτιώσει και θα επιταχύνει τη διαδικασία ολοκλήρωσης.

Με όλα αυτά τα μέσα θα καταπολεμηθούν οι διακρίσεις, η ξενοφοβία και ο κοινωνικός αποκλεισμός, ενισχύοντας τη διαδικασία της σταδιακής ενσωμάτωσης μη υπηκόων στην ελληνική κοινωνία.